

Forfatter: Kaalund, H. V.

Titel: Samlede Digte

Citation: Kaalund, H. V.: "Samlede Digte", i Kaalund, H. V.: *Samlede Digte*, udg. af OTTO BORGHSENIUS , 1898, s. 419. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-kaalund01-shoot-idm140388189412496.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Digte

EFTERSKRIFT.

Imellem H. V. Kaalunds efterladte Papirer fandtes ogsaa en lille "Fortegnelse

over Digte, som jeg har skrevet efter Udgivelsen af "En Eftervaar", og som jeg agter at optage i en ny Digtsamling, naar der foreligger et tilstrækkeligt Indhold til en saadan."

Rettesnoren for en Udgave af de "Efterladte Digte" var hermed givet, og denne Samling indeholder da ogsaa omtrent det samme Antal Numre som Fortegnelsen. Ved et Par af de opførte Digte var der imidlertid tilføjet et Spørgsmaalstegn eller et "ubetydeligt", eller begge Dele, og saadanne Stykker har jeg derfor anset det for rigtigst at udelade. Fortegnelsen slutter med en Liste over nogle "til Dels færdige eller paabegyndte Digte". Af disse er et Par næppe kommet videre end til Titlen. Der fandtes saaledes intet Manuskript til 420 hvad der var opført under Overskrifterne: "Da det tyrkiske Panserskib, "Verdens Herlighed", sprang i Luften", "Vel mødt, Broder Letsind, paa Livets Vej", "Mod Østen vender mit Kammer" o. s. fr. Andre Digte forelaa kun i løse, ikke altid let læselige Udkast. Et og andet meddeler jeg nedenfor. Tilbage stod Spørgsmaalet om, hvad der skulde medtages af Digte, som Kaalund selv i Mellemtiden havde ladet trykke, saa vel som hvad der mellem hans Papirer eller i hans Nærmestes og Venners Væрге fandtes af Ungdomsdigte, Lejlighedssange o. s. fr. Jeg er gaaet ud fra, at da Kaalund var meget stræng overfor sin egen Produktion, burde jeg kun optage, hvad jeg efter mit Kjendskab til ham turde gaa ud fra, at han selv vilde have givet sit Samtykke til. I de sidste 14-15 Aar tog Kaalund mig saa ofte paa Raad med angaaende sin Digtning, at jeg nogenlunde tror mig i Stand til ogsaa nu at handle efter hans Ønske og Vilje. Jeg har, naar der var Tvivl hos mig, hellere udeladt noget end tage det med, selv naar det forelaa trykt, og Digterens Enke, Fru Professorinde C. Kaalund, har saavel billiget mit Valg som hjulpet mig med at tolke de vanskeligste Steder i Haandskrifterne.

De hidtil utrykte Digte i denne Samling er af en noget forskjellig Alder, den overvejende Del dog fra Kaalunds sidste Aar. Et Par af dem er maaske for saa vidt kun "til Dels færdige", som 421 Kaalund, inden han udgav noget, atter og atter omarbejdede og affilede det, men ingen, der kjender Digteren, vilde dog undvære disse Digte, hvori de Tanker, der lige fra Udgivelsen af "Brændende Spørgsmaal" og til hans Dødsstund uafslædig sysselsatte ham, saa levende afspejler sig. I selve Samlingen har jeg imidlertid kun givet saadanne Digte Plads, der ejer en vis baade ydre og indre Afslutning. Men her i Efterskriften tror jeg ikke blot at kunne forsvare men at burde meddele et Par Brudstykker, Udkast til Digte, som Kaalund ofte omtalte til sine Nærmeste, og som alle hører til den Tid, da han stræbte at mægle mellem nyt og gammelt herhjemme.

Et af disse Brudstykker lyder saaledes:

Havde jeg den letflyvende Sommerfugls
Tusinder af Øjne -
kunde som den med et eneste Blik
jeg opfange det Mangfoldige om mig og over mig,
dertil et Skarpsyn
for det uendelige Smaa
som Krybets,
hvis Verden er en Blomsterstilk eller et Tidselblad,
og saae jeg
med brændende Sandhedsmods grænseløs Vidtørst
422 fra Højden af min Tids Erfaring
gjennem slige Øjne -
ak!
selv om en Newtons og en Goethes Sjæl
vare harmonisk forenede i min,
mit Syn var dog en Enkelts,
kun *mit*,
større maaske end andre Dødeliges
men dog uendelig begrænset,
i Strid med Andres,
en forsvindende Del
af Millioners.

Derfor have de sande Store været ydmyge af Hjertet.
Ingen har følt dybere end de,
naar Verden tilraabte dem: Videre! Videre!
Livet er saa kort, saa kort,

men Kunsten at forstaa det
uendelig lang!
Verden staar ikke stille,
altid raaber den: Videre! Videre!
Aldrig bleve de færdige,
selv med Øjnene brystne i Dødskamp
sukkede deres higende Sjæle:
"Lys! Lys! mere Lys!"
423 Hvor maa da ikke jeg,
jeg, der er uværdig til at løse Hines Skotvinge,
føle mig lille,
naar mit Lands fremstormende Ungdom
beder mig vise den Grænsen og Maalet,
Grænsen for Kampen,
Maalet for Kampen.

Tæt op til dette Udkast slutter følgende sig:

Hvilket Menneskebarn, Mand eller Kvinde,
løber ej om med en indbildt Verden!
Spørg Dig selv:
har Du ej troet - tror vel endnu:
Dit Syn paa Livet,
den Boble, *din* Hjerne har blæst,
burde være Mønstret
for denne Kampens og Prøvelsens jernhaarde Verden,
hvis Gjænger Ingen har sét,
Ingen rokket,
den, som vi Alle - stundom nødtvungne -
kalde den virkelige!

Hvem har den ej skuffet!
Hvem har ikke løbet mod den sin Pande,
følt sin Afmagt
og som halvknust
tumlet tilbage ved Sammenstødet!
424 Mange blev liggende, rejste sig aldrig,
Andre fortsatte Kampen,
lærte Intet -
døde tilslut med Galden i Munden!

Samle sig op igjen,
føle sig grebet netop i Faldet,
finde sig selv,
blive hel,
det er Opgaven, den svære!

Paa et Blad Papir fandtes følgende Linjer, der tumler med de samme Tanker, som saa ofte findes i de i Samlingen optagne Digte:

Lad Menneskehjertet kun synke i Pris,
sæt paa Thronen kun Menneskeforstanden,
lad den koldeste Kløge gjælde for vis
- jeg ler: der er Vaarbrud bag Vinter og Is,
jeg vender mod Fremtiden Panden.

Herhen hører ogsaa følgende Begyndelse:

Rastløse Tid, som paa de gamles Grav
fostrer nye Slægter, vældige Gjenføder,
er jeg kun en Draabe i dit uhyre Hav,
i det evige Lys jeg dog gløder.
425 Ingen vaagnende Sangfugl kan hilse mere glad
i den dugvaade Skov den gryende Morgen,
end jeg, der dog dig kjender, mægtige Forøder!

Det var i det sidste Par Aar ofte Kaalund en stor Sorg, at Sygdom lagde Hindringer i Vejen for hans

Produktion. Han havde saa meget, han endnu vilde have sagt. Det stod for ham, at hans Ord kunde bringe Lægedom til mange og særlig være hans yngre Venner til Klarhed og Hjælp. Hans sidste, fuldt formede Digt, "Bekjendelse", udtrykker dette Haab, denne Trang. Følgende Hjertesuk ikke mindre:

Du Aand, som jeg tjener, ak, giv mig Ord
for det, som herinde flammer og lyner.
Luk op for det alt, som herinde bor
i min Sjæl af brændende Syner.
Jeg er kun dit Redskab, saa riv mig hen,
jeg bøjer mig under dit Vingeslags Susen.
Lad mig vise det helt: jeg er Ungdommens Ven,
gjør mig stærk og besindig i Rusen.

Blandt de i Fortegnelsen opførte Digte findes ogsaa et: "Svalerne paa Telegraftraaden". Mellem Kaalunds Papirer laa dog kun første Vers:

426

SVALERNE PAA TELEGRAFTRAADEN.

Der sidde de oppe som Perler paa en Snor,
de kvidrende Svaler,
paa den kobberspundne Traad, som omspænder vor
Jord,
Side om Side, naar Aftensolen daler.

Den udmærkede svenske Lyriker Carl Snoilsky har skrevet et smukt Digt om samme Æmne.

Kaalund saae lyst paa Livet, selv i de sidste Aar, da han var syg og det forekom ham, at ogsaa Tiden skrantede. Et lille Udbrud kan hidsættes :

Vi længes mægtigt atter
efter Noget, som har Bund.
Der er Stof nok til Latter
for hver Sjæl, der er sund.

Kaalund producerede ikke let. Han, hvis Vers saa ofte var formfuldendte, maatte tidt arbejde udholdende med dem. Paa et Blad Papir staar nok saa karakteristisk: "Gid Fanden havde al Metrik!" og det efterfølgende Vers er ogsaa i saa Henseende betegnende:

427

Det var mig som en Styrkedrik,
det Vers, i Dag Du sendte.
Dets Rim i første Øjeblik
mig næsten endevendte.

Jeg lo, indtil jeg fik Kolik,
skjøndt intet Værre hændte.
Du aner ej, hvor tidt Metrik
Ben for min Tanke spændte.

Kaalund var ikke Lejlighedspoet. Det var ham en Gru, naar nogen plagede ham om en Vise eller en Text til et Billede, og selv da han i de senere Aar fik talrige Opfordringer fra officielle Avtoriteter til ved særlig festlige Lejligheder at tage Ordet, maatte han som oftest sige Nej.

Da en Kreds af yngre og ældre den 14. November 1879 fejrede Oehlschlägers hundredaarige Fødselsdag med en Fest for F. L. Liebenberg, havde Kaalund halvt givet et Løfte om at skrive en Vise eller i hvert Fald at ville oplæse en poetisk Hilsen til Æresgjæsten, hans gamle Ven. De efterladte Papirer røber, at Viljen har været der, men at han ikke er kommet længer end til disse to klangfulde første Vers:

Hil dig, du Gamle, vor kjære Hædersgjæst!
Fornemmer du i Luften en Susen?
428 Den kommer ej af Trækvind, den ligner ikke Blæst,

nej, Vingeslaget er det af Musen,
Digtekunstens Muse, den høje Poesi,
som evig ung og frisk og guddommelig fri
har overlevet mangt et Aartusind.

Hvem blandt os har ej følt det just i denne Dag,
dens Vinger er endnu ej blevne lamme.
Lad vexe kun dens Former, og Tiden skifte Smag,
den selv bliver evig den samme.
Dens Væld saa lidt kan tømmes som den rullende Sø,
"den har jo den Skæbne, den aldrig skal dø",
saa længe som et Hjerte kan flamme.

Til det for et Aars Tid siden udkomne Udvalg af J. Th. Lundbyes Tegninger vilde Kaalund oprindelig gjerne have skrevet nogle Digte. Især gik han svanger med et større Digt til sin Ungdomsvens og tidligere Medarbejders Ære. Mellem Papirerne laa flere Udkast. Jeg anfører et:

JOHAN THOMAS LUNDBYE.

Hvor levende hilser du mig igjen
i dette Billed, min døde Ven!
Hvor ærlig dig selv, hvor sjælesund,
hvor voxet helt af din egen Grund,
saa dyb, saa sand og saa dansk i Aand,
med Præg i hver Streg af din Mesterhaand.

429

I Samlingen er S. 395 optaget et Digt - "Du Menneskebarn, som bryster Dig stolt" -, der har vundet vid Udbredelse. De sidste 10 Linjer er imidlertid her satte i kritiske Klammer i Overensstemmelse med et Exemplar, som fandtes mellem Kaalunds Efterladenskaber, og hvor der endvidere i Marginen var tilføjet følgende: "Det Indstregede tildigtet af Otto Borchsenius. Dette skete med min Vilje, fordi jeg var syg og dum." Kaalund havde nemlig i Oktober 1878 lovet at holde det "nordiske Maanedsskrift for Dyrebeskyttelsessagen" "An-drokles" over Daaben, men var ikke kommet videre end til det ypperlige første Vers og Begyndelseslinjerne til det næste. Tidsskriftet skulde absolut ud, og Kaalund nærede ikke Skygge af digterisk eller menneskelig Forfængelighed.

Udkastet til et Par andre "Dyredigte" kan endelig finde Plads her. Det ene hedder:

GAASEN I RUGETIDEN.

Ved Ladedøren staar Gasen paa Vagt;
derinde er Gaasen paa Reden lagt.

Elleve Æg har Madammen faaet,
Barselfeberen er overstaaet.

Det lufter fra Syd med Solskin og Tø,
der er Liv i Luft, paa Land og paa Sø.

430

Frøen stikker alt Næsen i Vejret.
Selv Tudsen begynder at synge i Kjæret.

Gjennem Sprækken falder fra Ladens Dør
en Solstraale ind; den giver Humør.

Kun ligger Madammen paa fjerde Uge,
det trætter i Længden saadan at ruge.

Men Gaasefatter staar trofast paa Vagt
med hvæsende Næb og Halsen strakt.

Hvordan der saadan af Hvide og Blomme
i et Æg kan en levende Gæsling komme,

er et Guds Mirakel som tusinde flere,
som kun - -

Sidste Linje er, som man ser, ufuldendt.

Endnu betydeligere tegnede et andet Digt til at blive. Begyndelsen, hvortil flere Udkast har været gjorte, lyder saaledes:

HVORLEDES FANDT DEN VEJ?

Bag Skotlands Kyst, dér yderst i Vest,
hvor det gamle Europas Fastland slipper,
431 ligge, omsust af Havets Blæst,
de Hebridiske Øer - en Forpost af Klipper.
Tidens Tand har kun lidet bidt
paa den haarde Basalt og Urgranit,
som fra Tidernes fjerne Fødsel har stridt
mod Oceanets mægtige Vande,
der vælte sig over det uhyre Rum
fra Labradors og New Foundlands Strande
og knuses til Skum
mod St. Kildas trodsige Pande.

Jeg kunde maaske, hvis jeg vilde, male
i denne Manér disse Klipper nøgne
med skiftende Lys i hver Bugt og Vig,
hvor man døves af Maagers og Havørnes Skrig,
- kunde udslaa i Ord en Paafuglehale
med pralende Fjer og forlorne Øjne;
men jeg ynder ej disse stilistiske Løgne,
og beretter - fordi mig Sagen har rørt -
ganske simpelt, maaske lidt tørt,
uden ringeste Fordring paa egen Glorie,
hvad jeg selv af sanddru Læber har hørt:
En Sælhundeunges Historie.

Sé, det var just dér paa St. Kildas Kyst,
de fanged, i Læ af en Klippetunge,
en Sælhund, der holdt sin spæde Unge,
som en Moder holder et Barn til sit Bryst.
432 Den var viklet ind i en Fiskers Garn;
Fangsten var god - der var Brug for Trannen.
Moderdyret blev slaaet for Panden,
men Ungen saae ud som et Svøbelsesbarn;
den klynked og peb, det morede Manden,
den usle Orm var jo Intet værd,
tage dens Liv? hvad kunde det nytte?
Saa bar han den hjem til sin fattige Hytte
til Fryd for hans Flok af Rollinger dér.

Æmnet laa Kaalund meget paa Hjerte, og han har ofte fortalt sine Nærmeste den rørende Historie, som det desværre ikke lykkedes ham at faa formet til et færdigt Digt. Efter hans egen Fortælling er Slutningen paa Historien følgende:

Efter at have dræbt Moderen, tog altsaa den ene af Fiskerne Ungen hjem med sig, hvor den snart blev fortrolig med hans Børn, der fodrede den og legede med den, medens den tumlede sig i Strandkanten ved Hytten. Den voxede til og blev de Smaas kjæreste Legekammerat; men nu hændte det, at Børnene bleve angrebne af en Smitsot, og da en klog Kone blev spurgt til Raads, erklærede hun, at onde Øjne havde paaført dem denne Sygdom, og nu troede Forældrene paa én Gang at opdage, at Sælens store, dybe Øjne, 433 som de hidtil havde fundet saa fromme, havde et ondt trolddomsagtigt Udtryk, saa at det maatte være Dyret, der havde paaført dem Ulykken. Man maatte nu hurtigst muligt skille sig af med Sælen, og Fiskeren, der halvt af Frygt, halvt af Medlidenhed, ikke vilde dræbe den, tog den i sin Baad, sejlede langt ud i Havet og kastede den over Bord; men før han naaede Kysten, var Sælen alt kommet tilbage. Et nyt Forsøg, hvorved han mente at have taget alle Forsigtighedsregler for at sikre sig mod, at den fandt Vejen tilbage, strandede ligeledes paa Dyrets Trofasthed. Nu blev man alvorlig bange og opbragt paa Sælen, og efter atter at have ført den langt bort, stak man dens Øjne ud, før man kastede den i Havet. Folkene sejlede derpaa hjem, og da der gik flere Dage, uden at det stakkels blindede Dyr lod sig sé, glædede de sig over endelig at være blevet det kvit, men efter 8 Dages Forløb fandtes Sælen en Morgen liggende død udenfor Hytten.

Hermed er mit Hverv overfor H. V. Kaalunds poetiske Efterladenskaber til Ende. Det vil vel ikke kunne undgaas, at der i Tidens Løb nu og da i Blade og Tidsskrifter vil opdukke et og andet "hidtil utrykt Digt" af Kaalund, men Kaalund selv vilde sikkert ikke have givet sit Minde til at gaa videre end i denne Samling.

434

Kaalund talte ofte om, hvad han skulde kalde sin næste Digtsamling. Han kom ikke til noget endeligt Resultat i saa Henseende, og det er nu som "efterladte Digte", at denne Samling bringer hans mange Venner den sidste Hilsen.

Kjøbenhavn, Oktober 1885.
Otto Borchsenins.

Det er første Gang, at H. V. Kaalunds Lyrik her foreligger i en samlet Udgave. Det nordiske Forlag har venligst givet sit Samtykke til, at "Fabler for Børn" medtages. Digtsamlingerne "Et Foraar" og "En Eftervaar" er gjengivne uforandrede og udkommer henholdsvis i 7de og 5te Oplag. Af "Efterladte Digte" er kun de enkelte tilfældige Lejlighedsdigte og nogle Ungdomsposier udeladte, saaledes som Kaalund med sin strænge Selvkritik overfor sine Arbejder sikkert selv vilde have handlet, naar det gjaldt en samlet i Literaturen staaende Udgave.

Naar det særlig udkomne lyriske Drama "Fulvia" undtages, indeholder altsaa denne Udgave af Kaalunds "Samlede Digte" alt, hvad Kaalund selv anerkjendte af sin Digtning.

Kjøbenhavn, August 1898.
O. B.